

СЕМАНТИКА ТА МОРФОЛОГІЯ ОРНАМЕНТАЛЬНИХ СТРУКТУР БУКОВИНСЬКОЇ ПИСАНКИ

Кожолянко О. В.

ВСТУП

Писанкарство як складний культурний феномен посідає чільне місце в системі народного образотворчого мистецтва України, виступаючи не лише обрядовим атрибутом, а й глибокою світоглядною мовою, що транслює архаїчні уявлення про будову Всесвіту, циклічність природних процесів та етичні цінності українського народу.

Серед регіональних осередків цього мистецтва особливе значення має Буковина – унікальний мультикультурний простір, де протягом століть формувалися власні художні традиції, позначені високим рівнем графічної досконалості та вишуканістю колористичних рішень. Актуальність дослідження композиційних особливостей буковинської писанки зумовлена необхідністю наукового переосмислення традиційного орнаментального коду в умовах сучасних культурних трансформацій, адже саме через вивчення локальних особливостей та архітекτονіки розпису ми маємо змогу глибше досягнути механізми збереження національної ідентичності.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз художньо-композиційної структури писанкарства Буковини, виявлення специфічних прийомів організації простору яйця та окреслення локальних стилістичних особливостей, що сформувалися під впливом історико-етнографічних традицій різних зон краю. Використання методів мистецтвознавчого аналізу та етнографічного зіставлення дозволяє розглядати буковинську писанку як впорядковану сакральну систему, де кожен декоративний елемент – від геометричних поясів до сітчастих структур «сорок сороків» – є результатом багатовікової еволюції естетичних та світоглядних ідеалів. Окремий акцент у роботі зроблено на вивченні зв'язку між локальною географічною специфікою та орнаментальним каноном, що дозволяє простежити трансформацію традицій у межах різних районів краю. Наукова новизна роботи полягає у системному підході до інтерпретації композиційних прийомів, які не лише визначають естетичну привабливість виробу, а й свідчать про складну архітекτονіку народного мистецтва, здатного до органічної адаптації та тривалого функціонування. Таким чином, ця розвідка спрямована на глибинне вивчення внутрішньої логіки

буковинського писанкарства, що має не лише теоретичне значення для мистецтвознавства та етнології, а й практичне – для актуалізації традиційного мистецтва в сучасному культурному просторі України як вагомого маркера культурної стійкості.

1. Орнаментальна система та семантичне наповнення буковинської писанки

Писанкарство як феномен української народної культури сягає давнини, відображаючи прадавні міфопоетичні уявлення про світобудову. Образ «світового яйця» є універсальним для багатьох цивілізацій, зокрема ведійської, єгипетської, китайської та фінської традицій. В Україні археологічні свідчення поширення керамічних писанок датуються Х–ХІІІ ст., зокрема знахідки в Києві, Галичі, Чернігові та на Волині підтверджують побутування цього мистецтва ще в добу Київської Русі, до сфери культурно-економічного впливу якої, як контактної зони Карпато-Дунайського регіону, належала і Буковина. Найдавнішим артефактом сучасної України вважається писанка на гусячому яйці, знайдена під час розкопок у Львові (2013 р.), вік якої становить близько 500 років¹.

Традиція дарувати яйця як символ приязні та святкувати весняне рівнодення – «Великий День» – сформувалася задовго до християнства. Пташине яйце, пов'язане з образом птаха як вісника весни й Сонця, виступало уособленням першопочатку життя². З прийняттям християнства ці давні ритуали інтегрувалися у великодню обрядовість, трансформувалися у символ Воскресіння Христового. Багатоманіття легенд, що пояснюють виникнення звичаю розписувати яйця, підкреслюють їхній сакральний статус, зокрема через сюжети про Божу Матір, чиї писанки розкотилися світом після звістки про розп'яття Сина³.

Виготовлення писанок на Буковині супроводжувалося цілою системою ритуалів, адже процес вважався сакральним і вимагав тиші, зосередженості на добрих думках та дотримання певної часової періодичності. Традиційно писанки писали жінки та дівчата протягом 40 днів посту, приділяючи особливу увагу двом тижням перед Великоднем⁴. Готові вироби мали чітке ритуальне призначення, зокрема їх використовували для освячення, як подарунки дітям, родичам і сусідам, або ж як обереги для худоби, щоб

¹ Михайлишин Р.Р. Писанка – унікальний витвір українського народного мистецтва: історія, традиції, сучасність. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка / Педагогічні науки*. Вип. 2 (88). 2017. С. 18-25.

² Кожолянко Г. Етнографія Буковини. Т. 3. Чернівці: Золоті литаври, 2004. Т.3. С. 145.

³ Ластівка К. Рахманський Великдень. Чернівці: Зелена Буковина, 2008. С. 8.

⁴ Писанка на Путильщині: [зб. матеріалів]. Путила, 1994. С. 4.

вона була здоровою та плідною⁵. Віра в магічну силу писанки як амулета, що відвертає злі сили та сприяє родючості, зумовила широку побутову практику, тому їх закопували в землю для гарного врожаю, клали під стріху проти блискавки чи замурували в кути нової хати⁶.

Орнаментальна система буковинської писанки, що охоплює понад сотню розрізнених мотивів, базується на фундаментальних законах симетрії та ритмічної організації простору, які в сукупності формують довершену космогонічну модель. Попри те, що автентичні зразки давніх буковинських писанок через їхню крихкість та природний процес розкладання органічних матеріалів не дійшли до наших днів, феноменальна стійкість народної пам'яті та неперервність передачі знань дозволили зберегти й виокремити провідні технічні методи їх виготовлення⁷. Класична воскова техніка, найбільш трудомістка та технічно досконала, є особливо характерною для гірських районів Буковини, де реалізується за допомогою писачка – спеціального інструмента, що дозволяє майстрині поетапно наносити віск і занурювати яйце у барвники, послідовно змінюючи їх від найсвітліших відтінків до найбільш насичених і темних. Цей процес вимагає виняткової зосередженості, адже товщина ліній, нанесених через тонкий носик писачка, визначає філігранність майбутнього орнаменту. Натомість у селах рівнинного Подністров'я, де через дефіцит специфічних барвників та зміну естетичних уподобань виникли нові художні потреби, поширення набули мальованки, що виконуються пензлем за допомогою насичених фарб, створюючи живописні, часто багатоколірні композиції. Окреме місце в технічному арсеналі посідає дряпанка (шкрябанка), де на попередньо пофарбовану шкаралупу гострим металевим інструментом наносять візерунок шляхом вишкрябування верхнього шару фарби, що вимагає від майстрині високої графічної культури та твердої руки, адже найменша помилка при роботі зі шкрябалкою є виправною лише частково. Художній інструментарій також збагачують такі самобутні методи, як «крапанка», що передбачає ефектне нанесення окремих крапель розтопленого воску для створення абстрактного фону, та делікатне оздоблення бісером, що перетворює звичайне великоднє яйце на вишуканий мистецький виріб. Усі ці техніки, попри їхню технологічну відмінність, функціонують у межах єдиної духовної системи, де кожен засіб вираження – чи то лінія писачка, чи

⁵ Кожолянюк Г. Етнографія Буковини. Чернівці: Золоті литаври, 2004. Т.3. С. 143.

⁶ Біняшевський Є. Українські писанки. Київ: Мистецтво, 1968. С. 22.

⁷ Кожолянюк О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: зб. наук. праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 271.

штрих металевого різця («шкрябалки») – стає інструментом збереження культурної пам'яті та сакралізації великоднього атрибута⁸.

Важливим етапом, що передує безпосередньому розпису, є ретельна та осмислена підготовка «полотна» – пташиного яйця, яке в народній культурі розглядається не просто як біологічний об'єкт, а як сакральна основа для втілення космогонічних візерунків. Майстрині традиційно віддавали перевагу яйцям курей, що несуться вперше, адже вони вирізняються досконалою симетричною формою та особливо щільною текстурою шкаралупи, що є необхідною умовою для тривалого зберігання готового виробу. Технологічний процес розпочинається з очищення та обов'язкового знежирення поверхні оцтовим розчином чи спиртом, що забезпечує бездоганну адгезію воску та рівномірність проникнення барвників у пористу структуру шкаралупи. Нехтування цим етапом є неприпустимим, оскільки навіть незначні забруднення призводять до небажаного «протікання» фарби під восковий шар, що нівелює графічну чіткість орнаментальних ліній та руйнує сакральну цілісність композиції.

Магічна сутність писанки, що суттєво виходить за межі суто естетичного сприйняття, додатково підсилювалася дотриманням низки архаїчних підготовчих обрядів, які перетворювали процес орнаментування на справжнє сакральне таїнство. У народному світогляді виготовлення писанки було нерозривно пов'язане з дотриманням ритуальної чистоти та вибором відповідних матеріалів: від відбору яєць, знесених «першородними» курами, до використання природних органічних барвників та жовткових компонентів, що надавали кольорам особливої глибини, насиченості та стійкості⁹. При цьому принциповою умовою залишалося використання виключно сирих яєць, адже лише вони, згідно з прадавніми віруваннями, уособлювали сконцентровану енергію життєвого потенціалу, здатного до нескінченного самовідродження. У такий спосіб писанка формувалася як унікальний феномен слов'янської культури, у якому крізь призму магічних практик акумулювалися архаїчні уявлення про світобудову, захисну силу орнаментального знака та гармонізацію навколишнього середовища. Трансформуючись крізь століття, буковинська писанка органічно увібрала в себе пласт дохристиянської космогонічної символіки, майстерно синтезувавши її з глибиною християнської обрядовості. У сучасному вимірі цей сакральний артефакт не втрачає свого значення, продовжуючи виконувати роль дієвого чинника виховання духовності та етичних

⁸ Ластівка К. Рахманський Великдень. Чернівці: Зелена Буковина, 2008. С. 38.

⁹ Кожолянюк О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 274.

орієнтирів. Транслюючи наступним поколінням тисячолітній досвід української традиції, писанка залишається фундаментальним маркером національної ідентичності, символом культурної стійкості та нерозривного зв'язку між минулим і майбутнім.

Геометричний орнамент у буковинському писанкарстві становить найбільш автохтонний пласт народного мистецтва, що століттями формувався як складна символічна система, де кожен графічний елемент виконував функцію оберега та слугував інструментом комунікації з надприродними силами. В основі композицій буковинської писанки лежать прадавні космогонічні знаки, які віддзеркалюють світоглядні уявлення про структуру Всесвіту, а сама орнаментация традиційно вражає розмаїтістю елементів, чіткістю організації та довершеністю ритму¹⁰.

Провідним елементом орнаментальної системи буковинської писанки є «безконечник» – безперервна хвиляста лінія, що за своїми графічними характеристиками та функціональним навантаженням ідентифікується з класичним меандром. Цей динамічний орнамент уособлює складну філософську концепцію вічності, нерозривності життєвого циклу та невинного руху небесних світил, втілюючи ідею буття, що не має ні початку, ні кінця¹¹. У буковинській традиції безконечник виконує роль потужного магічного оберега, що герметично «замикає» простір яйця, створюючи надійний захисний бар'єр від проникнення лихих сил у сакральний світ писанки¹². Оскільки відтворення мотиву «безконечника» вимагає філігранної точності та бездоганного володіння писачком, майстриню, здатну вивести цю лінію без жодного розриву, в народі вважали справжньою віртуозкою своєї справи¹³.

Ключовою особливістю буковинського меандру є суворі ритмічна циклічність, яка жорстко підпорядкована загальній композиційній сітці виробу, не дозволяючи жодних відхилень від заданого ладу. Відсутність чітко окреслених точок початку чи завершення орнаменту візуально акцентує плинність часу, символізуючи перехід природи від зимового сонцестояння до весняного розквіту, що є принципово важливим для

¹⁰ Михайлишин Р.Р. Писанка – унікальний витвір українського народного мистецтва: історія, традиції, сучасність. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка / Педагогічні науки*. Вип. 2 (88). 2017. С. 15.

¹¹ Сидорович С. Ю. *Pisanki ukraińskie* (Українські писанки). *Prace etnograficzne*. Lwów: Наукове товариство ім. Шевченка, 1935. С. 12-15; Біняшевський Є. Українські писанки. Київ: Мистецтво, 1968. С. 45-48.

¹² Кожолянюк О. Буковинські великодні писанки: історія і сучасність. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Історичні та філологічні науки"*. Чернівці-Сучава: БДМУ. 2014. № 2 (2). С. 22.

¹³ Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. С. 427.

розуміння семантики великоднього періоду¹⁴. Ба більше, у буковинській інтерпретації безконечник нерідко набуває додаткових значень, трансформуючись у «вужі» або «хвилі», що підсилює його зв'язок зі стихією води – джерелом життєдайної сили та родючості, без якої неможливе оновлення землі, що додатково закріплює статус цього символу як фундаментального знака української орнаментальної традиції.

Поряд із «безконечником», вагоме місце в орнаментальній системі буковинської писанки посідає трикутник – фундаментальний знак тріади, що виступає одним із найдавніших елементів народного коду. Цей геометричний знак є моделлю гармонійної світобудови, в якій три вершини символізують непорушну єдність неба, землі та вогню, або ж втілюють ідеальну родинну цілісність, де з'єднані батько, мати та дитина¹⁵. Семантичне навантаження трикутника на Буковині є надзвичайно динамічним і залежить від його орієнтації у просторі: вершиною вгору він ідентифікується як активний солярний знак, що уособлює чоловічу енергію, небесний вогонь та спрямованість до духовного, натомість спрямований донизу – виступає як глибокий символ жіночої родючості, земної стихії та води, що живить усе живе¹⁶. Ці два протилежні, але взаємодоповнювані начала утворюють на писанках складні бінарні опозиції, що символізують космічну рівновагу. Особливої виразності цей мотив набуває у системі «сорок клинців» (чи 12, 24, 48), де багаторазове ритмічне повторення трикутників має виразне молитовне значення, спрямоване на заклик родинного добробуту, щастя або вшанування сорока святих мучеників. У буковинських композиціях трикутники рідко залишаються «порожніми»; часто вони заповнюються дрібнішими штрихами, крапками або сітками, що перетворює їх на своєрідні «поля», які згідно з народними віруваннями «засіваються» благодаттю¹⁷. Така структурованість трикутної форми свідчить про високу логічність народного мислення, де найпростіша геометрична фігура стає містким контейнером для складних світоглядних ідей про циклічність життя та нерозривну єдність усіх стихій Всесвіту.

Наступним архітектонічним та смисловим стрижнем орнаментальної системи є ромб, який у буковинській традиції виступає ключовим символом родючості, уособлюючи концепцію «засіяного поля». Цей знак надзвичайно рідко залишається статичним, ускладнюючись внутрішнім

¹⁴ Онищук О. Символіка української писанки. Торонто, 1985. С. 34.

¹⁵ Сидорович С. Ю. *Pisanki ukraińskie* (Українські писанки). *Prace etnograficzne*. Lwów: Наукове товариство ім. Шевченка, 1935. С. 28.

¹⁶ Онищук О. Символіка української писанки. Торонто, 1985. С. 39.

¹⁷ Кожлянюк О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 276.

членуванням або доповнюючись зовнішніми «гачками», «зубчиками» чи «вусиками»¹⁸. У народній інтерпретації ці доповнення не є випадковими – вони трактуються як проростаючі зерна, що готуються до життя¹⁹. Таким чином, ромб перетворюється на магічну матрицю землі, що акумулює в собі енергію для майбутнього врожаю.

Поруч із хліборобською символікою, центральне місце посідає солярний орнамент, що втілює сакральну велич небесного світила як джерела світла та життєдайної сили. Сонце на буковинських писанках постає у багатогранних іпостасях: від ідеального кола до косого хреста, що символізує сонцестояння, або динамічної свастики – відомої в народі як «крутороги» чи «качині шийки». Не менш значущим є трикверний символ «троячок», який філософськи відображає три етапи людського життя або взаємодію основних стихій²⁰. Окрім того, особливим естетичним та смисловим акцентом виступає восьмикутна зірка – «ружа», що втілює ідею космічного порядку та гармонії²¹, тоді як графічно виразні «грабельки» спрямовані на заклик дощу та небесної вологи, надзвичайно важливих для успішного господарювання²². Ця сукупність геометричних знаків утворює цілісну систему, де кожен елемент, від найменшої крапки до складного переплетення ліній, функціонує як засіб впорядкування хаосу навколишнього світу та гармонізації буття людини з ритмами природи.

З прийняттям християнства архаїчний символічний арсенал буковинської писанки не зник, а трансформувалася, набувши нових, глибших значень через органічний синтез язичницьких та церковних традицій. Зокрема, давній знак сторін світу – хрест – поступово еволюціонував у головний християнський символ, зберігаючи при цьому внутрішній зв'язок із концепцією чотирьох стихій: землі, води, повітря та вогню. Подібним чином відбулася інтерпретація образу риби, який, попри дохристиянське коріння, став сакральним символом Ісуса Христа та хрещення, відсилаючи до грецької аббревіатури «ΙΧΘΙΣ»²³. У другій половині ХХ століття орнаментальний репертуар буковинських писанок збагатився й відверто сюжетними композиціями, що відображають сцени побутового життя,

¹⁸ Кожоляно О. Буковинські великодні писанки: історія і сучасність. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Історичні та філологічні науки"*. Чернівці-Сучава: БДМУ. 2014. № 2 (2). С. 23.

¹⁹ Гуцільщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. С. 429.

²⁰ Кожоляно О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 272.

²¹ Кожоляно Г. Етнографія Буковини. Чернівці: Золоті литаври, 2004. Т.3. С. 210.

²² Гуцільщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. С. 428.

²³ Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. Т. 3: Весняний цикл. Торонто; Вінніпег, 1962. С. 193.

полювання та випасу худоби, демонструючи відкритість традиції до відображення реалій людського досвіду²⁴. Попри еволюцію функцій – від магічного амулета-оберега до об'єкта мистецької естетики та музейного експонування – базові геометричні структури зберігають свою сакральну сутність. Вони продовжують виступати фундаментальним маркером української духовної культури, засвідчуючи здатність народної традиції до адаптації без втрати власного генетичного коду, що перетворює кожен сучасний писанку на нерозривний зв'язок між минулим і майбутнім.

Рослинний орнамент у буковинському писанкарстві становить потужний пласт народної культури, що відображає глибокий зв'язок українського етносу з навколишнім природним середовищем та еволюцію художнього мислення – від суворой архаїчної символіки до розгорнутих декоративних форм. Зображення флористичних мотивів є наскрізним для всього регіону, проте їхня стилістика чітко корелює з ландшафтно-господарськими особливостями краю: якщо в гірській зоні Буковини рослинні елементи часто підпорядковані суворим геометричним схемам, зберігаючи архаїчну лаконічність, то в Подністров'ї та на півдні вони набувають барокової пишності, утворюючи дивовижний, майже казковий світ.

На відміну від чіткої графічної геометрії, рослинні мотиви привносять у композицію динаміку, пластичну м'якість та асоціативні зв'язки з флорою Карпатського регіону. Переважно вони втілюються у зображеннях листків, квітів та плодів, серед яких особливе місце посідає образ квітучої рослини – «вазона». У буковинській традиції цей символ, що є архетипним відображенням «Світового Древа» або «Древа життя», постає як вивірена вертикально орієнтована симетрична композиція, яка структурно поєднує кореневу систему, центральний стовбур та пишно розквітлу крону²⁵. Цей мотив уособлює нерозривну єдність трьох рівнів світобудови, слугуючи космогонічним стрижнем, навколо якого вибудовується решта орнаментальних елементів. Зображення «Древа життя» символізує розвиток роду, безперервну Природу, Космос, добро та здоров'я²⁶. Іноді поруч із ним малюють «драбинки», що, за уявленнями пращурів, слугували засобом сакрального переходу між світами²⁷. Це дерево нерідко виконувало дуалістичні функції: виступаючи межею потойбіччя, воно,

²⁴ Писанка на Путильщині: [зб. матеріалів]. Путила, 1994. С. 5.

²⁵ Кожоляно О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 276.

²⁶ Кожоляно Г. Етнографія Буковини. Чернівці: Золоті литаври, 2004. Т.3. С. 213.

²⁷ Манько В. Українська народна писанка. Львів: Свічадо, 2001. С. 26.

з одного боку, охороняло царство мертвих, а з іншого – слугувало шляхом для повернення живої людини²⁸. Згідно з етнографічними матеріалами, зібраними в гірській зоні, поклоніння дереву, яке восени «помирало», а весною «відроджувалося», було метафорою циклічності буття, що підкреслювало ідею неперервності людського роду²⁹.

Окрім центральних космогонічних образів, вагомим сегментом буковинської писанки є зображення окремих рослинних елементів, кожен з яких наділений чітко окресленим семантичним змістом та виконує функцію магічного коду. Значне місце серед них посідають символи сили та стійкості, серед яких домінує дубове листя; асоціюючись у прадавні часи з культом громовержця Перуна, цей мотив у народному світогляді трансформувалася в уособлення чоловічої енергії, впливовості та непохитності роду. Поруч із дубом, символами вічного оновлення та юності виступають гілочки смереки та клена, які завдяки здатності зберігати зелений колір протягом усього року стали в народному сприйнятті маркерами безсмертя та неперервності життєвих циклів. Важливою сферою застосування писанкового розпису була аграрна магія, спрямована на забезпечення достатку: зображення колосків пшениці, огірків, гороху, квасолі чи ягід слугували своєрідними магічними інструментами, покликаними стимулювати врожайність та добробут господарства³⁰. Цей «репертуар родючості» відображає практичне спрямування народного мистецтва, де кожне зернятко чи плід ставали заклик до примноження матеріальних благ.

Водночас надзвичайно витонченим є квітковий декор, у якому центральне місце посідають пишні «ружі» та «ружечки», що вражають багатством видовжених пелюсток і вигадливим оздобленням у вигляді «кучерів»³¹. У цьому розмаїтті також вирізняються барвінок, тюльпани, соняшники та півонії, які перетворюють поверхню яйця на барвистий сад. Феноменальна різноманітність назв рослинних елементів на гуцульських писанках – від «зозулиних черевичків» до «чорнобривців» – засвідчує глибоке знання майстринями карпатської флори, яку вони майстерно адаптували для втілення сакральних ідей³². Завдяки такій увазі до деталей

²⁸ Золотухін С. Казки Буковини як джерело вивчення дохристиянських вірувань слов'ян. *Буковинський історико-етнографічний вісник*. Чернівці, 2000. В. 2. С. 29.

²⁹ Орехова О. Символіка рослинного орнаменту у буковинському писанкарстві. *Ми – українці, ми – українські*: Матеріали Буковинської науково-практичної конференції. Чернівці – Вишніця, 2007. С. 102.

³⁰ Міхєєва І. Розвиток народного писанкового мистецтва на Буковині. *Чернівецький художній музей. Річник*. Рік 1. 2002. Чернівці. 2003. С. 48.

³¹ Кожолянко О. Символіка рослинного орнаменту в буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 277.

³² Шухевич В. Гуцульщина. Ч. 4. Львів: Накладом Наук. Тов. імені Шевченка, 1904. С. 227.

рослинний орнамент трансформувався з декоративного доповнення у складну «мову природи», через яку буковинська писанкарка передавала своє розуміння гармонії, краси та безперервності життя.

Характерною особливістю буковинського стилю є відмова майстринь від натуралістичного копіювання: у межах сакральної традиції зовнішня подібність завжди поступається смисловій місткості знака. Шляхом «геометризації» квіти та листки трансформуються у впізнавані графічні символи, де кожна лінія набуває знакового статусу. У цьому процесі суттєву роль відіграв вплив буковинської вишивки, завдяки якому в писанкарство інтегрувалися пишні багатобарвні гірлянди. Таке взаємопроникнення традицій сприяло розширенню колористичної палітри та переходу до декоративно-живописних вирішень, що органічно поєднують архаїчну основу з естетикою ХХ століття. Важливою ланкою цього орнаментального репертуару є розетки – переважно чотири- та восьмипелюсткові – які майстрині стилізують у формі хреста, дзвіночка або доповнюють різноманітними геометричними елементами, що надає композиціям особливої виразності та динаміки³³.

На півдні Буковини та в зоні Подністров'я органічно поєднуються геометричні та рослинні мотиви, серед яких особливу роль відіграють «ружі» – складні орнаментальні знаки, утворені великою кількістю видовжених пелюсток, що завершуються декоративними «кучерями»³⁴. Етнографічні спостереження засвідчують, що рослинні візерунки на писанках рівнинної Буковини вирізняються більшою деталізацією та багатством колористичних відтінків. Це утворює виразний контраст із гуцульськими гірськими зразками, де домінує лаконічна, архаїчна стилізація. Подібна відмінність у художній мові є свідченням адаптації сакрального канону до специфіки місцевих господарських укладів, де рівнинний землеробський побут диктував розвиток пишних форм, а гірський – зберігав тяжіння до геометричної стриманості.

У народному світогляді побутувало переконання, що писанка, оздоблена рослинним орнаментом, виступає своєрідним магічним резонатором, здатним стимулювати вегетативні сили природи, сприяючи щедрому врожаю. Подароване яйце з виписаними на ньому дубовими листочками мало слугувати дієвим оберегом, що дарує здоров'я та довголіття.

Отже, рослинний орнамент постає не просто декоративним елементом,

³³ Кожолянко О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 278.

³⁴ Міхєєва І. Розвиток народного писанкового мистецтва на Буковині. *Чернівецький художній музей. Річник*. Рік 1. 2002. Чернівці. 2003. С. 48.

а витонченим семантичним кодом, через який людина впродовж століть закріплювала віру в циклічність земного буття та прагнення до гармонії у впорядкованому світовому ладі. У цьому контексті кожна писанка перетворюється на сакральний «сад», що символізує вічне оновлення життєвих сил та незнищенність природи³⁵.

Зооморфні, антропоморфні та предметно-побутові орнаменти в буковинському писанкарстві становлять глибокий пласт народної культури, що відображає інтеграцію архаїчних анімістичних уявлень та культових шанувань природи в систему світогляду, де людина, фауна та побутове оточення трактувалися як невід'ємні складники сакрального простору³⁶. Попри те, що на Буковині зооморфні мотиви зустрічаються рідше за геометричні чи рослинні, вони є надзвичайно давніми та значущими. Тваринні символи в народній уяві мали подвійну функцію: забезпечити власнику писанки «добрі прикмети» звіра – здоров'я, силу та витривалість, а також посприяти плодючості домашньої худоби.

Зооморфні зображення часто демонструють високий рівень стилізації, де біологічні риси трансформуються у знаки-символи. До найпоширеніших належать мотиви «заячих вух», «качиних шийок», «курячих лапок», «гребінців півня» та «баранячих рогів». Останні, завдяки спіралеподібній формі, уособлюють нескінченний рух та життєдайну енергію. Найархаїчнішим є образ птаха – вісника весни та посередника між земним і небесним світами³⁷. У гірських районах Гуцульщини репертуар збагачується зображеннями оленів (символів довголіття та заможності) і коней, які в давнину сприймалися як солярні істоти, що «тягнуть сонце по небозводу». Рівнинні райони Буковини частіше звертаються до пташиних та комахиних мотивів; зокрема, бджола вважається символом чистоти душі, працьовитості та соціальної впорядкованості. Окремим пластом є образ риби, який демонструє синкретизм вірувань: у дохристиянській системі це уособлення мудрості та стихії води³⁸, а в християнському контексті – сакральний символ духовної чистоти та Ісуса Христа³⁹.

Антропоморфні мотиви, хоча й поступаються за частотою вжитку, становлять найбільш архаїчну і сакральну навантажену групу.

³⁵ Сидорович С. Ю. *Pisanki ukraińskie* (Українські писанки). *Prace etnograficzne*. Lwów: Наукове товариство ім. Шевченка, 1935. С. 42.

³⁶ Кожолянюк О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 277.

³⁷ Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. Т. 3: Весняний цикл. Торонто; Вінніпег, 1962. С. 195.

³⁸ Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. С. 430.

³⁹ Кожолянюк Г. Етнографія Буковини. Чернівці: Золоті литаври, 2004. Т.3. С. 215.

В буковинській традиції людина постає як «вісь світобудови» – стилізована постать «берегині» з піднятими чи опущеними руками ототожнюється з ідеєю родючості та заступництва вищих сил. Коріння цього образу сягає неолітичних культів Богині-Матері⁴⁰. Антропоморфний знак рідко функціонує ізольовано, зазвичай виступаючи композиційним центром, навколо якого групуються солярні чи рослинні елементи, що спрямовують дію магічного оберега на конкретну ціль – здоров'я чи добробут.

Наповнюють буковинську писанку й предметно-побутові мотиви: «грабельки», кошички, тайстри, пояси, що відображають повсякденний світ людини. У поєднанні з релігійною символікою, що особливо інтенсивно розвивалася після впровадження християнства, писанка перетворилася на складний синтез язичницьких та церковних традицій. Хрест, що первинно був знаком сторін світу, став головним християнським символом, який у районах Подністров'я часто трансформується у «хрест-вазон» або «Великдень» – композицію з шести перехрещених хрестів, що нагадують квіти. У гірській частині краю частіше зустрічаються зображення церков, дзвіниць та каплиць.

Всі ці елементи вписані майстринями у складні композиційні сітки, де тіло тварини чи людська постать підпорядковуються загальному ритму. Ця стилістична стриманість свідчить про високий рівень мистецького синтезу, де кожен знак – від схематичного зображення комахи до сакрального християнського символу – стає частиною ширшої космогонічної програми. Упорядковуючи Всесвіт у межах яйця, буковинська писанка акумулює давні знання, перетворюючись на артефакт, що утримує нерозривний зв'язок людини з предками, природою та трансцендентним початком.

Аналіз орнаментальної системи буковинського писанкарства дозволяє стверджувати, що вона є складною, багаторівневою знаковою структурою, яка через синтез геометричних, рослинних, зооморфних та антропоморфних мотивів формує цілісну космогонічну модель світу. Кожна з цих груп орнаментів, попри свою формальну відмінність, функціонує в межах єдиного семантичного поля, спрямованого на магічне забезпечення життєздатності, родючості та гармонії.

Геометричний орнамент виступає фундаментальним каркасом цієї системи, де через знаки «безконечника», ромба та хреста транслуються ідеї нескінченності часу, циклічності природних процесів та космічного впорядкування. Рослинні мотиви, зокрема образи «дерева життя» та стилізованих квітів, наповнюють цю структуру живою енергією оновлення,

⁴⁰ Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. Т. 3: Весняний цикл. Торонто; Вінніпег, 1962. С. 197.

закріплюючи уявлення про безперервність роду та добробут. Зооморфні та антропоморфні символи, своєю чергою, вносять у писанкарський код анімістичні й тотемічні пласти, через які людина актуалізувала свої зв'язки з навколишньою фауною та предками, вписуючи себе в ієрархію світобудови.

Регіональна специфіка Буковини – поєднання лаконічної гуцульської архаїки з багатством пластичних форм рівнинних районів – свідчить про динамічну адаптацію народної традиції до соціально-економічних умов та культурних впливів. Синтез цих орнаментальних пластів перетворює буковинську писанку з простого декоративного об'єкта на потужний артефакт-оберіг, у якому через стилізацію форми та сакралізацію символу втілено давню мудрість про місце людини у Всесвіті. Таким чином, орнаментальний канон писанкарства Буковини є не лише унікальним мистецьким явищем, а й дієвим семантичним кодом, що доносить до нащадків систему світоглядних цінностей, де пріоритетом залишається віра в перемогу життя, культ природи та прагнення до нерозривної єдності з Творцем і предками.

2. Композиційно-колористичні принципи буковинського писанкарства

Майстерність буковинських писанкарок значною мірою полягає у віртуозному володінні простором яйця, що вимагає глибокого розуміння законів симетрії, ритму та принципів гармонійного заповнення вигнутої площини. Композиційні схеми в регіоні вирізняються особливою чіткістю та вивіреністю, що зумовлено багаторічною традицією та прагненням до космогонічної впорядкованості, де кожен елемент декору знаходить своє бездоганно виважене місце у загальному ансамблі⁴¹.

Серед розмаїття прийомів організації поверхні одним із найпоширеніших є поділ на пояси – метод розбиття площини яйця горизонтальними, вертикальними або діагональними лініями, що закладають каркас майбутнього візерунка. Таке членування створює специфічний «фрезовий» ефект, де кожен сегмент-пояс послідовно заповнюється окремим типом орнаменту – чи то строгими геометричними меандрами, чи витонченими стилізованими рослинними гірляндами. Цей архітектонічний прийом дозволяє писанкарці ієрархічно вибудувати композицію, де пояси не лише підкреслюють досконалу еліпсоїдну форму яйця, а й, завдяки ритмічному чергуванню знаків, створюють ілюзію динамічного руху, візуального

⁴¹ Сидорович С. Ю. Pisanki ukraińskie (Українські писанки). *Prace etnograficzne*. Lwów: Наукове товариство ім. Шевченка, 1935. С. 51.

розширення або ж «зациклення» простору, перетворюючи писанку на цілісний символічний об'єкт, кожна грань якого є частиною єдиного впорядкованого Всесвіту.

Специфічною та надзвичайно виразною рисою буковинської писанкарської традиції є використання сітчастих композицій, відомих у народному середовищі під назвою «сорок сороків». Цей метод передбачає попередній розподіл усієї поверхні яйця на множину дрібних геометричних площин – трикутників, ромбів або прямокутників, що утворюють складну та впорядковану структуру⁴². Кожна така комірка стає самостійним мікрокосмом, який майстриня заповнює окремим знаковим елементом: чи то лаконічною крапкою, чи графічним хрестиком, чи мініатюрною стилізованою зіркою. У результаті такого кропінкового процесу виникає враження надзвичайно насиченого, цілісного та енергетично потужного «килимового» візерунка, де загальна складність художнього образу досягається шляхом багаторазового ритмічного повторення мікроскопічних символів⁴³. Така організація простору не лише демонструє віртуозне володіння технікою розпису, але й надає писанці високої декоративності, забезпечуючи досконалий баланс між деталізацією кожного окремого елемента та монументальністю загальної композиції, що перетворює виріб на взірць ритмічної довершеності та сакральної впорядкованості.

Характерною та впізнаваною рисою буковинського стилю є майстерне використання допоміжних динамічних елементів, зокрема «вітрил» та «кривульок», які в контексті писанкарської композиції виконують значно ширшу функцію, ніж просте окреслення меж орнаментальних полів. Ці лінії виступають активними учасниками просторової організації виробу, вступаючи у взаємодію з основною структурою малюнка та наповнюючи його внутрішнім рухом. Як своєрідні графічні облямовки, «вітрила» та «кривульки» ефективно пом'якшують суворі, часто жорсткі переходи між геометричними сегментами, вносячи в композицію відчуття пластичної гнучкості, візуальної легкості та вишуканості. У цілісній архітектоніці писанки ці елементи часто перебирають на себе роль сполучної ланки між домінантними знаками та фігурами, забезпечуючи плавність візуального переходу погляду від одного фрагмента декору до іншого. Завдяки такому підходу досягається ефект композиційної єдності: замість статичних,

⁴² Кожолянюк О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: Збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Том 1 (47). С. 276.

⁴³ Кожолянюк О. Буковинські великодні писанки: історія і сучасність. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Історичні та філологічні науки"*. Чернівці-Сучава: БДМУ. 2014. № 2 (2). С. 22.

розрізнених частин ми спостерігаємо безперервний потік орнаментальних форм, що не лише естетизує поверхню виробу, а й створює відчуття вічного плину часу, притаманне архаїчним уявленням про циклічність буття⁴⁴.

Центричні композиційні рішення в буковинському писанкарстві базуються на фундаментальному принципі акцентування полюсів яйця, що надає виробу завершеності та особливої сакральної ваги. В основі такої побудови лежить розміщення головного семантичного символу – найчастіше це восьмикутна «зірка» або складно стилізована «ружа» – у геометричному центрі, навколо якого, згідно з радіальним або концентричним ритмом, групується решта орнаментальних елементів. Така схема змушує сприймати писанку як динамічний об'єкт, що закономірно розгортається від внутрішнього ядра до периферії, візуально підкреслюючи ідею космогонічного розширення та ідеальної збалансованості Всесвіту. У цій системі центр виступає не лише композиційною точкою відліку, а й концептуальним джерелом енергії, звідки життєдайний імпульс поступово поширюється на весь простір виробу. Ці методи організації простору не лише визначають високу естетичну привабливість, а й свідчать про глибоку, складну архітектоніку буковинської писанки, в якій кожна лінія, кожен штрих є складовою частиною ретельно продуманого сакрального плану. Таке підпорядкування декоративних елементів суворій композиційній логіці спрямоване на досягнення абсолютної гармонії, де функціональність знака поєднується з візуальною завершеністю, перетворюючи писанку на гармонійну модель упорядкованого буття.

Аналіз орнаментальних структур дозволяє виокремити локальні художні діалекти в межах Буковини. Якщо на Буковинській Гуцульщині (Вижничина, Путильщина) композиції відзначаються лаконізмом, тяжінням до архаїчних геометричних канонів та вираженою солярною символікою, то писанкарство рівнинних територій (Кіцманщина, Заставнівщина) демонструє вищий рівень пластичності. У Подністров'ї, зокрема, спостерігається інтенсивний розвиток «мальованок» та більш вільне, майже живописне трактування рослинних мотивів, що пов'язано з впливом більш різноманітної матеріальної бази та інтенсивністю торговельних контактів у минулому. Ці відмінності не є суперечливими, а навпаки – відображають адаптацію єдиного світоглядного канону до специфічних господарських та ландшафтних умов краю.

Підсумовуючи аналіз композиційних особливостей буковинської писанки, варто наголосити, що майстерність місцевих писанкарок ґрунтується на органічному синтезі суворої геометричної дисципліни

⁴⁴ Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. С. 435.

та динамічної пластики форм. Композиція буковинського виробу не є випадковим набором символів, а становить собою продуману архітектонічну систему, де кожна лінія, кожен пояс чи комірка виконують як декоративну, так і сакральну функцію.

Застосування традиційних схем поділу – від чіткої «фрезової» поясності до складних сітчастих структур «сорок сороків» – дозволяє майстриням трансформувати обмежений простір яйця у цілісну модель Всесвіту. Поєднання акцентованих центричних рішень із динамічними «вітрилами» та «кривульками» свідчить про високий рівень художнього мислення, спрямованого на досягнення композиційної рівноваги. Водночас ця впорядкованість не обмежує творчий пошук: адаптивність до зовнішніх впливів та вміння вписувати складні мотиви в архітектоніку яйця демонструють гнучкість буковинської традиції.

Отже, композиційна побудова буковинської писанки виступає надійним каркасом, на якому тримається семантичне навантаження орнаменту. Завдяки дотриманню вивічених віками канонів майстрині не лише забезпечують естетичну досконалість писанки, а й наділяють її статусом дієвого оберега. Таким чином, композиція в буковинському писанкарстві стає «мовою» сакрального простору, яка через ритм, симетрію та гармонію форм висловлює прагнення українського народу до впорядкованості життя, єдності з природою та усвідомлення власної причетності до вічних циклів буття.

Колористична система буковинської писанки є складною поліхромною структурою, яка не лише виконує декоративну функцію, але й несе глибоке семантичне навантаження, виступаючи важливим засобом сакралізації виробу. Традиційна палітра регіону, що споконвічно формувалася під впливом доступних природних барвників, з часом трансформувалася у стійкий художній канон, де кожен колір наділений власною символікою та енергетикою. В основі буковинського писанкарства закладена класична тріада – чорний, червоний та жовтий кольори, проте на Буковині вона набуває особливої інтенсивності та контрастності. Червоний колір, який традиційно символізує життєву силу, кров, вогонь та любов, у композиціях часто виступає домінантою, що структурує орнаментальний простір та підкреслює енергетичні центри виробу; для молоді він також уособлює надію на вдалий шлюб⁴⁵. Жовтий колір, як символ місяця, зірок, небесного світла, стиглого зерна та достатку, додає композиціям внутрішнього сяйва, виконуючи роль світлового акценту, що врівноважує більш насичені

⁴⁵ Сидорович С. Ю. *Pisanki ukraińskie (Українські писанки). Prace etnograficzne*. Lwów: Наукове товариство ім. Шевченка, 1935. С. 48.

й темні кольори. У свою чергу, чорний колір на Буковині трактується не як символ скорботи, а насамперед як знак материнської землі, плодючої основи та стабільності, що вказує на глибинний зв'язок людини з предками; поєднання чорного з білим традиційно сприймається як шанування душ померлих та подяка за охорону від лихих сил.

Особливою рисою буковинського стилю є використання зеленого, синього (блакитного), коричневого та фіолетового кольорів, що виразно корелює з багатою флорою та ландшафтним розмаїттям регіону. Зелений колір символізує весняне пробудження природи, воскресіння та багатство рослинного світу; синій – небесну блакить, чистоту води, повітря та духовність. Бронзові та золотаві відтінки уособлюють щедрість Матері-Землі та статок, рожевий – щедрість, а фіолетовий – мудрість. Слід зазначити, що семантика барв на Буковині демонструє певну локальну варіативність: якщо в гірських районах (Буковинська Гуцульщина) традиційно переважає стриманіша гама, де домінують насичені червоні, бордові та теракотові відтінки, то на рівнинних територіях області спостерігається значно ширша і яскравіша палітра. На Гуцульщині, зокрема, поєднання червоного з білим традиційно акцентує вшанування духів пращурів, а використання багатоколірної гами (чотирьох-п'яти кольорів) у народній уяві трактується як побажання родинного щастя, миру та любові.

Технологічне підґрунтя цієї колористики сягає корінням у XIX – першу половину XX ст., коли майстрині використовували виключно природні барвники: жовтий – з кори солодкої яблуні, коричневий – із лушпиння цибулі, чорний – з дуба, кори вільхи або лушпиння соняшника з мідним купоросом, зелений – з житніх висівків, фіолетовий – з ягід бузини. Важливою умовою якості було використання джерельної води, а не колодязної, та тривалий процес виварювання барвників. У сучасну епоху цей арсенал значно розширився завдяки впровадженню анілінових, олійних та нітросмалевих фарб, а також маркерів, що проте не нівелює символічну вагу кольору. Взаємопроникнення писанкарських та вишивальних традицій сприяло ускладненню палітри, впровадженню тонких градацій та лесування, завдяки чому писанка набуває майже живописної глибини⁴⁶. Етнографічні дослідження доводять, що колористична гама рівнинної Буковини відрізняється від гуцульських зразків багатством відтінків, що пояснюється впливом різноманітних культурних чинників та доступністю широкого спектру барвників у поселеннях на торговельних шляхах.

⁴⁶ Кожолянюк О. Буковинські великодні писанки: історія і сучасність. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Історичні та філологічні науки"*. Чернівці-Сучава: БДМУ. 2014. № 2 (2). С. 22.

Таким чином, колористика в буковинському писанкарстві є дієвим інструментом візуальної комунікації, через який майстриня виражає світоглядні ідеали, впорядковує сакральний простір та закріплює віру в нерозривну єдність людини з природою, де кожен відтінок виступає складним кодом, що транслює інформацію про цінності та сподівання українського етносу.

ВИСНОВКИ

Завершуючи комплексний аналіз семантико-морфологічних структур буковинського писанкарства, можна стверджувати, що воно є не просто сукупністю декоративних прийомів, а цілісною, багаторівневою знаковою системою, яка відображає архаїчні світоглядні уявлення українського етносу про космогонічний устрій Всесвіту, циклічність природних процесів та етичну єдність людини з довкіллям. Дослідження засвідчило, що буковинська писанка як артефакт поєднує в собі глибокий пласт язичницьких анімістичних вірувань із християнською обрядовістю, де кожен орнаментальний елемент – від геометричного «безконечника» до антропоморфної «берегині» чи стилізованого «дерева життя» – виконує функцію дієвого сакрального оберега, спрямованого на забезпечення родючості, здоров'я та родинного добробуту.

Архітектоніка буковинського писанкарства ґрунтується на суворій композиційній дисципліні, яка, попри регіональні відмінності між гірською гуцульською лаконічністю та витонченою багатобарвністю рівнинного Подністров'я, базується на законах симетрії, ритмічної організації простору та принципах ієрархічної побудови візерунка. Використання таких методів, як «фрезований» поділ на пояси, сітчасті структури «сорок сороків» чи акцентовані центричні рішення, свідчить про високий рівень мистецького синтезу та здатність майстринь перетворювати обмежену поверхню яйця на гармонійну модель упорядкованого буття. Колористична палітра регіону, з її традиційною тріадою чорного, червоного та жовтого кольорів, доповненою локальними відтінками, виступає важливим інструментом візуальної комунікації, де кожен колір наділений власною символікою, що акумулює давню народну мудрість.

Важливою складовою традиції є і супровідний ритуальний комплекс: від підготовчих дій з добору першородних яєць та дотримання сакральних часових проміжків до магічних замовлянь, що супроводжують процес розпису. У сучасних умовах писанкарство на Буковині переживає трансформацію – від переважно оберегово-ритуальної функції до статусу вагомого культурного маркера та об'єкта мистецької естетизації. Проте, попри зміну середовища функціонування, писанка залишається

динамічним, «живим» семантичним кодом, що доносить до наступних поколінь цінності, де головними залишаються культ природи, віра в перемогу життя та нерозривний зв'язок із предками. Отже, буковинська писанка є унікальним феноменом культурної спадщини, збереження якого вимагає не лише популяризації традиційних канонів, а й наукового осмислення внутрішньої логіки цього мистецтва як невід'ємної частини української національної ідентичності.

АНОТАЦІЯ

Дослідження присвячено комплексному аналізу орнаментальної системи буковинської писанки як унікального феномену української духовної культури. У роботі висвітлено проблематику еволюції народної символіки, що трансформувалася під впливом історичних змін та взаємодії дохристиянських вірувань із християнською догматикою. Особливу увагу приділено семантичному наповненню геометричних та рослинних мотивів, які утворюють складний сакральний код, що відображає світоглядні уявлення буковинців про структуру Всесвіту. Автором охарактеризовано регіональні особливості орнаменту, зокрема контраст між лаконічною стилізацією гірських районів та бароковою пишністю Подністров'я. Проведене дослідження дозволило виявити механізми адаптації давніх космогонічних символів до потреб сучасного декоративно-живописного вирішення. Зокрема, встановлено, що інтеграція елементів вишивки та методів «геометризації» сприяли формуванню впізнаваного буковинського стилю. Встановлено, що рослинний орнамент виступає не лише декоративною оздобою, а витонченим семантичним інструментом, що закріплює віру в циклічність земного буття. Результати роботи підтверджують, що писанка залишається дієвим засобом збереження етнічної ідентичності та нерозривного зв'язку поколінь.

Література

1. Біняшевський Є. Українські писанки. Київ: Мистецтво, 1968. 92 с.
2. Бережна Г. Великодня диво-писанка. *Яблунька*. 2000. № 2. С. 6–8.
3. Беркун О. Українські писанки. *Позакласний час*. 2002. № 7. С. 23–26.
4. Бойчук В., Дранюк О. Буковинська писанка і народні святкування. *Буковинський історико-етнографічний вісник*. Чернівці, 2000. Ч. 2. С. 22–23.
5. Бордіян В. Буковинська писанка. *Буковина*. 1991. 12 квіт.
6. Будна Н. Свячені писанки не псуються. *Молодий Буковинець*. 2006. 20 квіт.

7. Будна Н. Великодні писанки – це домашній оберіг. *Молодий Буковинець*. 2011. 20 квіт.
8. Бушила Т. І. Декоративно-прикладне мистецтво Радянської Буковини. Київ: Мистецтво, 1981. 217 с.
9. Венедич Ю. Писанковий вернісаж. *Буковина*. 2001. 13 квіт.
10. Воропай О. Звичаї нашого народу : етногр. нарис. Київ: Оберіг, 1993. 589 с.
11. Гургула І. В. Народне мистецтво західних областей України. Київ: Мистецтво, 1966. 80 с.
12. Гургула І. Писанки Східної Галичини й Буковини в збірці Національного музею у Львові. *Матеріали до української етнології й антропології НТШ*. Т. 21–22. Ч. 1. Львів, 1929. С. 131–156.
13. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. 472 с.
14. Загайська Р. Писанка: традиції та модерний дискурс. Львів: Априорі, 2009. 164 с.
15. Золотухін С. Казки Буковини як джерело вивчення дохристиянських вірувань слов'ян. *Буковинський історико-етнографічний вісник*. Чернівці, 2000. В. 2. С. 29–30.
16. Ісак А. Писанкове диво Старого Вовчинця. *Буковина*. 2009. 17 квіт.
17. Кайндль Р. Ф. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази. Чернівці: Молодий буковинець, 2000. 208 с.
18. Кара-Васильєва Т. Писанка – культурний символ України. *Писанка – символ України: матеріали наук.-практ. конф.* Київ, 1993. С. 8–13.
19. Кара-Васильєва Т. Декоративно-прикладне мистецтво України ХХ ст. У пошуках «великого стилю». Київ: Либідь, 2005. 280 с.
20. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. Т. 3: Весняний цикл. Торонто ; Вінніпег, 1962. 372 с.
21. Кириченко М. Український декоративний розпис. Київ: Знання-Прес, 2006. С. 186–208.
22. Кожолянко Г. Етнографія Буковини. Т. 3. Чернівці: Золоті литаври, 2004. 392 с.
23. Кожолянко О. Буковинські великодні писанки: історія і сучасність. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія “Історичні та філологічні науки”*. Чернівці-Сучава: БДМУ. 2014. № 2 (2). С. 21–25.
24. Кожолянко О. Символіка рослинного орнаменту в Буковинському писанкарстві. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: зб. наук. праць*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Т. 1 (47). С. 266–283.

25. Коновал Т. Писанкова абетка. Київ: Світ успіху, 2007. 208 с.
26. Корпан М. Візерункові барви гуцульських писанок. *Буковина*. 2008. 1 трав.
27. Ластівка К. Рахманський Великдень. Чернівці: Зелена Буковина, 2008. 86 с.
28. Манько В. Українська народна писанка. Львів: Свічадо, 2001. 48 с.
29. Міхеєва І. Розвиток народного писанкового мистецтва на Буковині. *Чернівецький художній музей. Річник. Рік 1*. 2002. Чернівці, 2003. С. 46–50.
30. Михайлишин Р. Р. Писанка – унікальний витвір українського народного мистецтва: історія, традиції, сучасність. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 2 (88). С. 18–25.
31. Найден О. Орнамент українського народного розпису. Київ: Наукова думка, 1989. 79 с.
32. Онищук О. Символіка української писанки. Торонто, 1985. 108 с.
33. Орехова О. Символіка рослинного орнаменту у буковинському писанкарстві. *Ми – українці, ми – українські*: Матеріали Буковинської науково-практ. конф. Чернівці – Вижниця, 2007. С. 100–103.
34. Осадца Т. Дослідники українських писанок. *Писанка – символ України*: матеріали наук.-практ. конф. Київ, 1993. С. 32–43.
35. Осадца Т. Дослідники українських писанок. *Образотворче мистецтво*. 1994. № 2. С. 44–47.
36. Писанка – диво народного мистецтва / уклад.: В. Пічкарь, П. Сонко, Й. Дунда, С. Жупан. Ужгород, 1993. 15 с.
37. Пігуляк М. Колекція писанок у збірці Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України: проблеми комплектування і зберігання. *Могилянські читання*. Київ, 2003. С. 381–383.
38. Писанка на Путильщині: [зб. матеріалів]. Путиля, 1994. 45 с.
39. Романець П. Писанка і прадавні джерела українського народного мистецтва. *Писанка – символ України*: матеріали наук.-практ. конф. Київ, 1993. С. 13–17.
40. Світ української писанки / упоряд. С. П. Сітко, Т. Є. Русанова. Київ, 2005. 96 с.
41. Селівачов М. Домінантні мотиви української народної орнаментики (кін. XIX – XX ст.). *Народна творчість та етнографія*. 1990. № 2. С. 35–41.
42. Селівачов М. Повернення з вирію. *Образотворче мистецтво*. 1992. № 1. С. 25.

43. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). Київ: АНТ, 2005. 400 с.
44. Сидорович С. Ю. Pisanki ukraińskie (Українські писанки). *Prace etnograficzne*. Lwów: Наукове товариство ім. Шевченка, 1935. 60 s.
45. Скорик М. З джерел писанкового орнаменту. *Писанка. Всеукр. культ.-мист. етнограф. журнал*. 1995. Ч. 1 (14). С. 10–14.
46. Скуратівський В. Писанка тисяча років тому. *Україна*. 1992. № 26. С. 16–17.
47. Скуратівський В. Вінець. Київ: УСГА, 1994. 240 с.
48. Смолій Ю. Писанки /Історія декоративного мистецтва України: у 5 т. Т. 3: Мистецтво XIX ст. Київ, 2009. С. 193–203.
49. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII–XVIII ст.). Київ: Либідь, 1992. 287 с.
50. Ткаченко В. Джерела вивчення українського писанкарства 90-х рр. XX ст. – початку XXI ст. *Переяславський літопис: зб. наук. ст. Переяслав-Хмельницький*, 2011. Вип. 2. С. 119–130.
51. Ткаченко В. М. Розвиток українського писанкарства кінця XIX – початку XXI ст.: регіональні особливості, сучасні трансформації : дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.05 «Етнологія». Київ, 2012. 214 с.
52. Турів М. Символіка української писанки. *Українська думка (The Ukrainian Thought)*. 1997. 17 квіт.
53. Українці: іст.-етногр. моногр. У 2 кн. Кн. 2. Опішне: Українське народознавство, 1999. 544 с.
54. Цюриць С. А вже недалеко червоне яєчко. Луцьк: Надстир'я, 1993. 20 с.
55. Черняк Л. Писанковий край Черемоша і Прута. *Буковина*. 2011. 22 квіт.
56. Шутак М. Писанка. *Народне мистецтво*. 1999. № 3–4. С. 54–55.
57. Шухевич В. Гуцульщина. Ч. 4. Львів: Накладом Наук. Тов. імени Шевченка, 1904. 272 с.
58. Щербаківський В. Основні елементи орнаментатії українських писанок та їх походження. Прага: Видання Українського Історично-Філологічного Товариства в Празі, 1925. 32 с.
59. Яківчук А. У світі мистецтва писанки. *Буковинське Віче*. 1997. 23 квіт.
60. Kochanowski G. V. Ostereier in der Bukowina und Galizien. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. Wien, 1899. V. Jahrgang. S. 155–161.

Information about the author:

Kozholianko Olena Vitaliivna,

Doctor of Philosophy (PhD in History),

Associate Professor at the Department of World History

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

2, Katedralna Str., Chernivtsi, 58002, Ukraine